

pp Demens kan gi voldelig adferd

PARRENS
PROGRAMMET

– Sykdommer som rammer hjernen, som demens, kan føre til endringer i personlighet og i impuls kontroll. Det er ikke helt uvanlig at noen som aldri har vært voldelig i hele sitt liv, kan endre adferd. Det er vondt for den andre å oppleve en slik stor endring, men også å bli utsatt for vold kanskje for første gang i løpet av et langt samliv.

| Marit Tveito. Foto: Nicolas Turrenc/Diakonhjemmet sykehus

Tekst:

Vilhelm Viksøy

Journalist og mediaansvarlig

Det sier Marit Tveito, lege og spesialist i alderspsykiatri. Hun har i mange år arbeidet ved Nasjonalt senter for aldring og helse, og var leder for avdeling for psykisk helse der fram til hun nylig ble ansatt ved Diakonhjemmet Sykehus.

I fjor høst gjestet hun også Pårørendesenteret sin podcast – Pårørendepraten.

Demens og vold

I episoden som har tittelen Vold mot eldre, snakker hun og senterets fagrådgiver Anne Kristine Bergem blant annet om når demens fører til endret adferd. Det er da særlig demenssykdommer som rammer fremre del av hjernen, det vil si pannelappen, som kan gi utslag i endret adferd, mer enn svikt i hukommelsen.

– Ved for eksempel frontotemporal demens, som rammer fremre områder av hjernen og ikke så mye hukommelsen, kan det ta litt tid før man forstår at vedkommende er syk fordi man ikke har de typiske hukommelsesvanskene, sier Tveito.

Desto viktigere er det å få stilt diagnosen tidlig, både av hensyn til den syke, men også av hensyn til de pårørende.

– Det er en tilstand som er viktig å avdekke så tidlig som mulig, men den kan være vanskelig å diagnostisere. Da bør alltid spesialisthelsetjenesten inn i bildet dersom opplever at det er noe som skurrer hos en tidligere frisk person, sier Tveito.

“ Ta barna med, forklar dem. Det er viktig for dem å få en forklaring når de ser at noen de er glad i, endrer oppførsel.

Marit Tveito

Diagnose gir forståelse

Ventetiden før en diagnose settes er en krevende periode, også for pårørende, ifølge samtalepartner Anne Kristine Bergem. Hun er kjent med flere historier, blant annet et der en mann endret adferd og kom med ukritiske seksuelle tilnærmelser.

– Han hadde jo aldri gjort noe sånt før, og det kom som lyn fra klar himmel. I ettertid viste det seg at han hadde en demenstilstand som rammet pannelappen og fremre del av hjernen slik at han ble både ukritisk og fikk problemer med impulskontrollen, sier Bergem.

Å få en diagnose, kan gi de pårørende hjelp til å forstå at det som først så ut som endret adferd og personlighet, var en konsekvens av en sykdom.

Ikke uvanlig

Dessverre er det lite man kan gjøre selv om demenssykdommer blir oppdaget.

– Det finnes dessverre ingen kur mot slike sykdommer, og det er ingen behandling som kan reversere den. Legemidler i denne sammenheng brukes til å dempe symptomer og de har sine bivirkninger og bare en begrenset effekt. De brukes først og fremst til å begrense de mest plagsomme symptomene, sier Marit Tveito.

Det er likevel til hjelp for de pårørende at det stilles en diagnose som kan gi en forklaring på endret oppførsel og adferd.

– Ja, det er det mange pårørende som forteller. Det er en lettelse i etterkant når man forstår hvorfor den man er glad i, oppfører seg på en måte som er vond og vanskelig. Det gir også hjelp å forstå at dette ikke er helt uvanlig og noe som rammer bare denne familien. Da kan man finne fellesskap med andre og lære av hverandre hva som kan være lurt å gjøre, sier Tveito.

Barn og unge

Også barn og unge som opplever at for eksempel en bestefar plutselig endrer oppførsel, bør inkluderes og gis en forklaringer tilpasset deres alder og modningsnivå.

– Ta barna med, forklar dem. Det er viktig for dem å få en forklaring når de ser at noen de er glad i, endrer oppførsel, sier Marit Tveito.

– Så finnes det mange gode hjelpetilbud, også likepersontilbud, og det finnes faglig hjelp, blant annet hos oss på Pårørendesenteret. Det er veldig

mye god omsorg i å møte andre som har erfart det samme og vite at man ikke er alene, sier Anne Kristine Bergem.

Du kan høre hele episoden av Pårørendepraten på [Pårørendesenteret.no/podcast](https://parorendesenteret.no/podcast).